

УДК 343.3

Віталій Бровко,начальник слідчого управління
прокуратури Донецької області

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ІСТОТНОЇ ШКОДИ ЯК ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО Ч. 1 СТ. 209-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті розглянуті проблемні аспекти конструкції об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 Кримінального кодексу України. На підставі проведеного дослідження визначається, що конструкція цього складу злочину як злочину з матеріальним складом створює суттєві труднощі в тлумаченні й застосуванні цієї кримінально-правової норми.

Ключові слова: склад злочину, суспільно-небезпечні наслідки, істотна шкода, фінансування тероризму, фінансовий моніторинг, фінансова операція.

Постановка проблеми. Зміни, внесені до ст. 209-1 Кримінального кодексу України (далі – КК), частково усунули ті недоліки, що стояли на заваді ефективному застосуванню цієї статті в правозастосовній діяльності. Перш за все в ст. 209-1 КК, на відміну від її попередньої редакції, було закріплено матеріальні склади злочинів. Також було розширено ознаки предмету складу злочину, передбаченого ч. 1 цієї статті. Це дозволило узгодити текст кримінально-правових заборон, наведених у ст. 209-1 КК, із вимогами антилегалізаційного законодавства, а також чітко розмежувати кримінально карані та адміністративно карані порушення законодавства про обіг інформації у системі фінансового моніторингу.

Проте ефективність застосування вказаних норм на практиці і дотепер залишається недостатньою. Так, за даними Державної судової адміністрації України, у період з 2010 р. до 2015 р. в Україні до суду було передано 19 кримінальних справ за ознаками злочинів, передбачених ст. 209-1 КК, із них було розглянуто 14 кримінальних справ про злочини, передбачені цією статтею, з них: у 7 винесено обвинувальний вирок; у 3 закрито провадження у справі; 3 повернуті на додаткове розслідування; 1 повернута прокурору [4].

Склад злочину, передбачений ст. 209-1 КК, був предметом наукових досліджень таких учених, як П. П. Андрушко, Г. М. Войченко, Н. О. Гуторова, А. О. Данилевський, О. О. Дудоров, В. М. Киричко, О. М. Костенко, О. І. Перепелиця, Ю. Г. Старовойтова,

Ю. О. Старук, В. Я. Тацій та ін. Разом із тим, попри значний внесок названих учених, питання тлумачення ознак цього складу злочину й досі не втрачають актуальності з огляду на їх багатоаспектний і складний характер.

Метою статті є визначення проблемних аспектів конструювання об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК, що стоять на заваді єдиного тлумачення та застосування цієї кримінально-правової норми та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для усунення виявлених недоліків.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи зміни, внесені до ч. 1 ст. 209-1 КК, А. О. Данилевський, Ю. Г. Старовойтова та Ю. О. Старук слушно зазначають, що питання про те, що саме слід розуміти під істотною шкодою у контексті розглядуваних кримінально-правових норм, законодавчо врегульовано не було. Отже, це поняття є оціночним, й істотність спричиненої шкоди має встановлюватися в кожному конкретному випадку з урахуванням усіх обставин справи. Зокрема, як видається науковцям, такими наслідками може охоплюватися легалізація злочинних доходів, перешкоджання виявленню особи, винної в легалізації злочинних доходів, або фінансуванню тероризму тощо. Загалом позитивно оцінюючи цю новелу, А. О. Данилевський, Ю. Г. Старовойтова та Ю. О. Старук зазначають, що вказівка на злочинні наслідки у ст. 209-1 КК потребує конкретизації, та додають, що надто загальна

вказівка на наслідки у нормах ст. 209-1 КК також може бути гарним підґрунтям для різного роду зловживань у процесі правозастосування, внаслідок чого рівень ефективності буде незначним [1, с. 84].

Отже, конкретний прояв суспільно небезпечних наслідків як ознаки об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК, може змінюватись і підлягає встановленню в кожному конкретному випадку. Можливим проявом такої шкоди, на думку О. О. Дудорова, може бути, наприклад, невикриття особи, яка вчинила відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму [5, с. 605; 6, с. 328; 10, с. 620].

Аналізуючи поняття істотної шкоди, В. М. Киричко, В. Я. Тацій та О. І. Перепелиця зазначають, що це поняття має оціночний характер, тобто істотність такої шкоди встановлюється на підставі оцінки фактичних даних про таку шкоду, зокрема даних про те, які саме права, свободи чи законні інтереси були порушені, про кількість потерпілих осіб, характер заподіяної шкоди (майнова, фізична шкода тощо), кількісні показники шкоди та ступінь негативного впливу на відповідні суспільні відносини тощо [7, с. 236].

Більш конкретно розкриває зміст цієї ознаки Н. О. Гуторова, яка зазначає, що заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб може полягати у заподіянні шкоди життю, здоров'ю, власності тощо внаслідок вчинення терористичного акту, що стало можливим через несвоєчасне виявлення факту його фінансування, неможливості відшкодування шкоди, заподіяної при вчиненні предикатного злочину, анулювання ліцензії або іншого спеціального дозволу на право провадження юридичною особою – суб'єктом первинного фінансового моніторингу – певних видів діяльності, що є наслідком неправомірних дій службових осіб – суб'єктів цього злочину, тощо [8, с. 296].

Проведений С. С. Мирошніченко аналіз змісту ознак складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК, дозволяє зробити висновки, що ставлять під сумнів доцільність конструкції його об'єктивної сторони як злочину з матеріальним складом, оскільки, на його думку, проблемною є модель механізму заподіяння описаної в ч. 1 ст. 209-1 КК шкоди як конкретного прояву наслідку діянь, передбачених в цій нормі [9, с. 261].

Аналізуючи антилегалізаційне законодавство, С. С. Мирошніченко робить висновок, що інформація про фінансову операцію, яка підлягає фінансовому моніторингу, в разі

її надходження до Спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу (далі – Спеціально уповноваженого органу) може стати, але може і не стати підставою для застосування до учасників фінансової операції, яка проводиться за допомогою суб'єктів первинного фінансового моніторингу, негативних обмежувальних заходів, спрямованих на протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та підставою для відповідного реагування з боку правоохоронних органів. Відповідно, діяння в будь-якій із його форм, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК, лише порушує встановлений державою порядок взаємодії суб'єктів господарювання з органами державної влади у сфері протидії легалізації і саме по собі навряд чи може розглядатись як таке, що завдає істотну шкоду будь-кому з потерпілих, вказаних у диспозиції цієї норми: громадянину, громадськості, державі, юридичній особі, оскільки причиною такої шкоди за логікою законодавця повинна стати сама по собі відсутність інформації про фінансові операції у суб'єкта державного фінансового моніторингу. Підтвердженням того, що діяння, передбачені в ч. 1 ст. 209-1 КК, можуть не спричинити шкоди, про яку йде мова в цій нормі, є положення ст. 166-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), де передбачена відповідальність за ті ж самі діяння, однак за умови відсутності спричинення ними шкоди [9, с. 264].

Таким чином С. С. Мирошніченко ставить під сумнів те, що діяння, передбачені ч. 1 ст. 209-1 КК, можуть заподіяти істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.

Для відповіді на це питання треба встановити необхідний причинний зв'язок між діяннями, передбаченими ч. 1 ст. 209-1 КК, та суспільно небезпечними наслідками, закріпленими в цій статті. При цьому, як слушно зазначає О. О. Дудоров, треба розрізняти такі детермінуючі фактори, як причина та умови. Останні, на відміну від причини, хоч і відіграють певну роль у розвитку причинного зв'язку (можуть його прискорювати або, навпаки, гальмувати), самі по собі не спроможні у конкретних обставинах породжувати ті чи інші наслідки. Натомість причина слугує вирішальним і визначальним фактором настання наслідків [3, с. 175].

Відповідаючи на питання про те, чи можуть діяння, передбачені ч. 1 ст. 209-1 КК призвести до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, необхідно

звернутися до аналізу диспозиції, передбаченої ч. 1 ст. 209 КК. Як зазначено в науковій літературі, диспозицією цієї частини ст. 209 КК передбачено чотири види злочинної поведінки, серед яких є такі, як вчинення фінансової операції або правочину з предметом злочину [2, с. 222, 223-224]. Визначаючи, що слід розуміти під вчиненням фінансової операції у контексті складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209 КК, О. О. Дудоров та Т.М. Тертиченко пишуть про те, що фінансова операція може здійснюватися і за допомогою суб'єкта первинного моніторингу, і без нього, тобто за допомогою будь-якого іншого суб'єкта господарювання і не обмежується ознаками, наведеними в Законі України від 14 жовтня 2014 р. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон від 14 жовтня 2014 р.), а тому може і не підлягати фінансовому моніторингу [2, с. 226].

Отже, в тому разі, коли фінансова операція, яка підлягає фінансовому моніторингу, вчинюється за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, вчинення діянь, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК, лише створює умови для легалізації злочинних доходів. Вчинення діянь, передбачених цією кримінально-правовою нормою, позбавляє можливості Спеціально уповноважений орган завадити вчиненню фінансової операції з майном, одержаним злочинним шляхом, оскільки не дає змоги одержати (своєчасно одержати) інформацію про таку фінансову операцію (якщо вона підлягає фінансовому моніторингу) та у разі виникнення підозри, згідно зі ст. 17 Закону від 14 жовтня 2014 р., прийняти рішення про її зупинення, провести аналітичну роботу та за наявності мотивованої підозри підготувати і подати відповідний узагальнений матеріал правоохоронним органам.

Ненадання, несвоєчасне надання або надання завідомо неправдивої інформації про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу, Спеціально уповноваженому органу таким чином створює умови для не викриття особи, яка вчинила відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, оскільки цей орган позбавляється інформації про фінансову операцію, а отже, й інформації про її учасників.

Тепер треба відповісти на питання про те, чи може досліджуваний нами злочин стати причиною заподіяння шкоди життю, здоров'ю, власності тощо внаслідок вчинення терористичного акту, що стало можливим через несвоєчасне виявлення факту його фінансування. Так само вважаємо, що вчинення діянь, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК, може бути не причиною, а лише однією з умов заподіяння шкоди життю, здоров'ю, власності тощо внаслідок вчинення терористичного акту, оскільки ці наслідки настають у результаті вчинення самого терористичного акту, а не в результаті несвоєчасного виявлення факту його фінансування.

Так само вчинення діянь, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК, виступає не причиною, а лише однією з умов неможливості відшкодування шкоди, заподіяної при вчиненні предикатного злочину, оскільки причиною цих наслідків є те, що правоохоронні органи, які ведуть розслідування у відповідному кримінальному провадженні, не змогли виявити або розкрити предикатний злочин.

На думку С. С. Мирошниченка, може бути лише один випадок заподіяння шкоди юридичній особі внаслідок діянь, передбачених у ч. 1 ст. 209-1 КК. Базується він на науковому підході, який полягає в тому, що до різновиду шкоди, що заподіюється юридичній особі, можуть бути віднесені матеріальні витрати, які вона несе у зв'язку зі сплатою штрафних санкцій, накладених на неї органами державної влади за правопорушення, допущені її службовими особами. Науковець зазначає, що єдиним випадком, коли дії, передбачені цією кримінально-правовою нормою, можуть розглядатись як такі, що завдають шкоди юридичній особі – суб'єкту первинного фінансового моніторингу, є накладення на нього штрафу у розмірі до 2000 НМДГ, передбаченого ч. 3 ст. 23 Закону України від 18 травня 2010 р. «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». Однак у такому разі, на думку науковця, виникає необхідність переоцінки доцільності існування адміністративної відповідальності за подібні дії, що встановлена ст. 166-9 КУпАП. Так, вчинення службовими особами суб'єкта первинного фінансового моніторингу діянь, передбачених ст. 209-1 КК, завжди повинно тягти накладення штрафу на такого суб'єкта господарювання, відповідно, цій юридичній особі в будь-якому разі буде заподіюватись шкода, причому, з огляду на розмір штрафу – 2000 НМДГ, така шкода повинна розглядатись як істотна. Таким чином, можливість вчинення дій, передбачених ч. 1 ст. 209-1

КК, без спричинення ними шкоди юридичній особі відсутня, а відповідно, відсутня і можливість застосування адміністративної відповідальності до винної службової особи суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Це навряд чи є допустимим з огляду на відсутність шкоди безпосередньо від діянь, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК [9, с. 264-265].

З приводу зазначеного слід зробити певне уточнення. Попри існування штрафних санкцій для суб'єктів первинного фінансового моніторингу за ненадання, несвоєчасне надання або надання завідомо неправдивої інформації про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу, все одно є можливість застосування ч. 1 ст. 166-9 КУпАП до винної службової особи суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Ця можливість має місце тому, що абз. 4 ч. 3 ст. 24 Закону від 14 жовтня 2014 р. (як і абз. 4 ч. 3 ст. 23 Закону від 18 травня 2010 р.) передбачає штраф у розмірі до 2000 НМДГ. Це означає, що розмір призначеного штрафу необов'язково має бути 2000 НМДГ, а може бути значно менших розмірів. У цьому разі говорити про істотну шкоду суб'єкту первинного фінансового моніторингу не доведеться, а тому є всі підстави застосувати ч. 1 ст. 166-9 КУпАП.

З іншого боку, санкції до суб'єктів первинного фінансового моніторингу, передбачені ст. 24 Закону від 14 жовтня 2014 р., застосовуються суб'єктами державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону здійснюють функції з державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу (абз. 1 ч. 8 ст. 24 Закону від 14 жовтня 2014 р.). Отже, завдання істотної шкоди суб'єкту первинного фінансового моніторингу у результаті вчинення діянь, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК, напряду залежить від рішення відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу, що, на нашу думку, суттєво впливає на наявність необхідного причинного зв'язку як ознаки об'єктивної сторони досліджуваного злочину.

Діяння, передбачені ч. 1 ст. 209-1 КК, також можуть призвести до анулювання ліцензії або іншого спеціального дозволу на право провадження юридичною особою – суб'єктом первинного фінансового моніторингу – певних видів діяльності. Щоправда, така санкція, згідно з ч. 5 ст. 24 Закону від 14 жовтня 2014 р., може бути додатково застосована лише у разі виявлення двох і більше будь-яких повторних порушень, вчинених суб'єктом первинного фінансового моніторингу. А це означає, що лише після повторного вчинення одного з діянь, перед-

бачених ч. 1 ст. 209-1 КК, можуть бути завдані суспільно небезпечні наслідки у вигляді анулювання ліцензії або іншого спеціального дозволу на право провадження юридичною особою – суб'єктом первинного фінансового моніторингу – певних видів діяльності. Таким чином, можна зробити висновок про те, що хоча з диспозиції ч. 1 ст. 209-1 КК було виключено ознаку повторності, однак, враховуючи положення регулятивного законодавства, ця ознака має кримінально-правове значення та за наявності інших обставин може бути підставою для притягнення винної особи до кримінальної відповідальності за цією статтею.

Обов'язково потребує розгляду те, як зазначене питання вирішується в правозастосовній діяльності. Так, Ленінським районним судом м. Луганська було встановлено, що начальник відділення ПАТ «БТА Банк» особа 2 вчинила злочини, передбачені ч. 1 ст. 209-1, ч. 3 ст. 27, ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 365 КК, за таких обставин. Чотири рази у березні та один раз у квітні 2011 р. винна особа дала вказівки старшому касиру та начальнику сектору касових операцій банку здійснити реалізацію банком фізичній особі 7 іноземної валюти в сумах 130 тис., 150 тис., 50 тис., 20 тис. та 70 тис. доларів США відповідно. При цьому з метою приховування факту порушення чинного порядку проведення валютно-обмінних операцій та ухилення від процедур ідентифікації та фінансового моніторингу особа 2 давала вказівки касирам скласти завідомо підроблені квитанції, в які внести відомості, що не відповідають дійсності, про реалізацію кільком вигаданим особам іноземної валюти в сумах, що не перевищують в еквіваленті 50 тис. грн. [12]

При цьому особа 2 була достеменно обізнана, що зазначені кошти особа 7 буде використовувати для здійснення незаконної діяльності з надання фінансових послуг у сфері купівлі/продажу іноземної валюти без ліцензії та набуття статусу фінансової установи, пов'язаної з отриманням доходів у великих розмірах. Крім того, з висновку експерта Луганського відділення Донецького науково-дослідного інституту судових експертиз випливає, що відділення ПАТ «БТА Банк» у разі систематичного проведення фінансових операцій з продажу іноземної валюти одній особі в сумах, що не перевищують еквівалент 50 тис. грн., зобов'язане повідомляти про проведення таких операцій Держфінмоніторинг. При цьому суд зазначив, що в результаті вчинення особою 2 вищевказаних дій завдано істотної шкоди, що виявилось у: систематичному створенні в період з 14 березня по 4 квітня 2011 р. обста-

вин і умов, які перешкоджають виконанню Держфінмоніторингом покладених на нього завдань і функцій щодо виявлення фінансових операцій на суму 420 тис. доларів США, що підлягають фінансовому моніторингу; порушенні суб'єктом первинного фінансового моніторингу державної програми на 2011 рік, спрямованої на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, та зобов'язань держави перед міжнародними організаціями з питань боротьби з відмиванням злочинних доходів; приховуванні джерела придбання фізичними особами доходів – грошових коштів на загальну суму 420 тис. доларів США – та неможливості встановлення джерела походження грошових коштів у сумі понад 3 млн. грн., які було використано для придбання зазначеної іноземної валюти; неможливості стягнення податків, зборів та інших обов'язкових платежів із вищевказаних сум до Державного бюджету України; створенні умов для проведення особою 7 незаконної діяльності з надання фінансових послуг у сфері купівлі/продажу іноземної валюти без спеціального дозволу – ліцензії – та набуття статусу фінансової установи, пов'язаної з отриманням доходів у великих розмірах; порушенні охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, що забезпечують нормальну діяльність апарату управління банківської установи, та вчиненні злочину – службового підроблення [12].

У контексті досліджуваного питання зазначена постановка суду викликає низку зауважень. Перш за все, чітко не визначено, у чому саме полягає істотна шкода, завдана в результаті вчинення саме злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК. Не встановлено, чи належать понад 3 млн. грн., що було використано для придбання іноземної валюти, до доходів, одержаних злочинним шляхом. Не визначено, чи є незаконна діяльність особи 7 з надання фінансових послуг у сфері купівлі/продажу іноземної валюти злочином або іншим правопорушенням.

Враховуючи вади матеріального складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК, С. С. Мирошниченко як варіант пропонує переглянути конкретний прояв наслідку як ознаки складу злочину, передбаченого цією частиною, замінивши його на наслідок у формі реально проведеної легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, оскільки відповідальність у ч. 1 ст. 209-1 КК встановлена за дії, які фактично створюють умови для подальшої легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, що є їх кінцевою метою. На його дум-

ку, цілком логічним було б запровадження кримінальної відповідальності за їх вчинення лише в разі, коли ці дії дали змогу досягти кінцевої мети їх вчинення, що, безперечно, підвищило б ступінь суспільної небезпечності таких дій до рівня злочину [9, с. 265-266].

Ми не погоджуємося із цією позицією та вважаємо, що діяння, передбачені ч. 1 ст. 209-1 КК, не завжди виступають причиною легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а, як було зазначено вище, виступають однією з умов настання цих наслідків. Крім того, винна особа, вчиняючи цей злочин, не завжди ставить за мету легалізувати доходи, одержані злочинним шляхом, або здійснити фінансування тероризму, або фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Для ілюстрації цього звернемося до матеріалів правозастосовної практики.

Так, особа 4 визнала свою вину у вчиненні злочинів, учинених за таких обставин. Винний працював генеральним директором ТОВ «ІК «АФТ», а також на підставі ліцензії був професійним учасником ринку цінних паперів. З листопада 2007 р. до січня 2008 р. на прохання особи 26 і особи 3 винний оформив низку договорів купівлі-продажу 609528 простих іменних акцій ВАТ «ХНІПКІ «Енергопроект» ринковою вартістю 20010536 грн. та інших необхідних при таких угодах документів. При цьому на порушення вимог ст. ст. 5, 6, 11, 12 Закону України від 28 листопада 2002 р. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» винний не здійснив ідентифікацію особи 16, особи 12, особи 13 і особи 14, від імені яких були оформлені договори купівлі-продажу вказаних акцій. Цих осіб він не бачив, оригінали їхніх документів йому також не надавалися. При укладанні вказаних договорів ТОВ «ІК «АФТ» виступала як суб'єкт первинного фінансового моніторингу, а зазначені вище договори підлягали фінансовому моніторингу. Однак про укладені договори особа 4 не надала інформації до Держфінмоніторингу. Усі документи винному надавала особа 3, він їх підписував і передавав останньому для підписання іншими учасниками угоди. У результаті вищевказаних злочинних дій генерального директора ТОВ «ІК «АФТ» ЗАТ «ТК ХНІПКІ «Енергопроект» завдано матеріальний збиток у розмірі 20010536 грн. У ході досудового розслідування та розгляду справи в суді було встановлено те, що особа 4 нічого не знала про злочинний умисел особи 3 та особи 26, зокрема, спрямований на легалізацію доходів,

одержаних злочинним шляхом. Особа 4 була визнана винною у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 209-1, ч. 2 ст. 367 КК [11].

Наведений вище приклад свідчить про те, що запровадження кримінальної відповідальності за вчинення діянь, передбачених ч. 1 ст. 209-1 КК, лише у разі, коли винна особа ставить за мету їх вчинення легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, суттєво звузило б сферу правового застосування цієї кримінально-правової норми.

Аналізуючи склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 209-1 КК (у редакції Закону від 16 січня 2003 р.), Ю. Г. Старовойтова зазначає, що підвищений ступінь суспільної небезпечності притаманний лише умисному вчиненню розглядуваних діянь, оскільки в такому разі особа свідомо спрямовує свою поведінку на порушення важливих відносин інформаційної взаємодії між суб'єктами системи фінансового моніторингу різного рівня. У своєму дисертаційному дослідженні науковець пропонує в ч. 1 ст. 209-1 КК передбачити кримінальну відповідальність за умисне неподання інформації про фінансові операції або умисне подання завідомо недостовірної інформації про фінансові операції Спеціально уповноваженому органу [13, с. 44-45, 185].

Вважаємо, що суттєвою перепорою на шляху реалізації цієї законодавчої пропозиції виступають висловлені в юридичній літературі сумніви про доцільність існування взагалі у чинному КК окремих норм, присвячених умисним порушенням вимог антилегалізаційного законодавства. Так, наприклад, у відгуку офіційного опонента на кандидатську дисертацію Ю. Г. Старовойтової «Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг» М. І. Хавронюк зазначає, що, на його думку, суспільної небезпечності, властивої злочину, у діянь, передбачених ст. 209-1 КК (у редакції Закону від 16 січня 2003 р.), немає. У них є лише суспільна небезпечність, властива адміністративним проступкам.

Дійсно, пропозиція Ю. Г. Старовойтової щодо викладення диспозиції ч. 1 ст. 209-1 КК у пропонованій нею редакції не може бути реалізована, оскільки, попри умисний характер передбачених нею дій, їх суспільна небезпечність є недостатньою для визнання злочином.

Висновки

На підставі всього вищезазначеного ми підтримуємо позицію, згідно з якою така ознака об'єктивної сторони складу злочину,

передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК, як істотна шкода охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, суттєво ускладнює застосування цієї кримінально-правової норми та підлягає виключенню. Проте замість неї до ч. 1 ст. 209-1 КК має бути включена інша криміноутворююча ознака.

Щороку Спеціально уповноважений орган одержує мільйони повідомлень про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу. При цьому суспільно небезпечними є лише ті діяння, передбачені ч. 1 ст. 209-1 КК, які призводять до того, що цей орган не одержує або несвоєчасно одержує інформацію про фінансові операції, які спрямовані на легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Якщо ж Спеціально уповноважений орган не одержує інформацію про інші фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу, то дії, які до цього призвели, не можна вважати злочином, оскільки вони об'єктивно не створюють умов для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Таким чином, зміст криміноутворюючої ознаки має полягати в тому, що особа повинна нести кримінальну відповідальність, лише якщо вона умисно не подала, несвоєчасно подала або подала недостовірну інформацію про фінансові операції, що відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу, Спеціально уповноваженому органу, якщо буде встановлено, що такі операції спрямовані на легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

На підставі зазначеного диспозицію ч. 1 ст. 209-1 КК пропонуємо викласти в такій редакції: «Умисне неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірної інформації про фінансові операції, що відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу, спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади зі спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу, якщо такі операції спрямовані на легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення».

Список використаних джерел:

1. Данилевський А. О. Протидія відмиванню майна, здобутого злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму (аналіз змін кримінального законодавства) / Данилевський А. О., Старовойтова Ю. Г., Старук Ю. О. // Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС. – 2011. – № 2. – С. 79–88.
2. Дудоров О. О. Протидія відмиванню «брудного» майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України : монографія / О. О. Дудоров, Т. М. Тертиченко. – К. : Ваіге, 2015. – 392 с.
3. Дудоров О. О. Кримінальне право : навчальний посібник / О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк. – К. : Ваіге, 2014. – 944 с.
4. Звіт судів першої інстанції про стан розгляду справ про злочини, передбачені статтями 209, 209-1, 306 КК України за 2010 – 2015 роки // Офіційний веб-портал «Судова влада України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/
5. Кримінальне право: Особлива частина : підручник / [Зеленов Г. М., Карчевський М. В., Письменський Є. О., Хавронюк М. І. та ін.] ; за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – 2-ге вид. – К. : Дакор, 2013. – 786 с.
6. Кримінальне право: Особлива частина : підручник : у 2-х т. / за ред. Дудорова О. О., Письменського Є. О. – Луганськ : Елтон-2, 2012. – Т. 1. – 2012. – 780 с.
7. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / [Баулін Ю. В., Борисов В. І., Тютюгін В. І. та ін.] ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-е вид. – К. : Право, 2015. – 680 с.
8. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – 1040 с.
9. Мирошніченко С. С. Проблеми конструкції об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК України в новій редакції / С. С. Мирошніченко / С. С. Мирошніченко // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України : збірник наукових статей. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2011. – Випуск 27. – С. 259–266.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Дудоров О. О., Навроцький В. О., Ришелюк А. М. та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.
11. Постанова Голосіївського районного суду м. Київ від 10 серпня 2012 р. у кримінальній справі № 1-267/12 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25616793>
12. Постанова Ленінського районного суду м. Луганська від 28 серпня 2012 р. у кримінальній справі № 1-410/2012 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28240125>
13. Старовойтова Ю. Г. Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг : дис. ... кандидата юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.» / Старовойтова Юлія Геннадіївна. – Луганськ, 2009. – 227 с.

В статье рассмотрены проблемные аспекты конструкции объективной стороны состава преступления, предусмотренного ч. 1 ст. 209-1 Уголовного кодекса Украины. На основании проведенного исследования установлено, что конструкция этого состава преступления как преступления с материальным составом создает существенные трудности в толковании и применении этой уголовно-правовой нормы.

Ключевые слова: состав преступления, общественно опасные последствия, существенный вред, финансирование терроризма, финансовый мониторинг, финансовая операция.

The article considers problem aspects of the design of the objective side of a crime under part 1 of article 209-1 of the Criminal code of Ukraine. On the basis of the study determined that the construction of this crime as crimes with the material composition creates a substantial difficulty in the interpretation and application of this criminal law.

Key words: crime, socially dangerous consequences, essential harm, financing of terrorism, financial monitoring, financial transaction.

